

CALITATEA MATERIEI PRIME – PILONUL DE BAZĂ ÎN ASIGURAREA CALITĂȚII PRODUCȚIEI VINICOLE ÎN REPUBLICII MOLDOVA

Iu. Țurcan

Universitatea Tehnică a Moldovei

INTRODUCERE

De-a lungul secolelor viticultura și vinificația constituie preocuparea de bază a poporului Moldovei, având o istorie și tradiții foarte bogate și aducând un aport considerabil în economia țării.

Amplasarea fizico-geografică și climatul favorabil al Republicii Moldova permit cultivarea viței-de-vie care este baza dezvoltării ramurii vitivinicole. Una din dovezile faptului că viticultura constituie ocupația tradițională a poporului Moldovei este lucrarea lui Dumitru Cantemir „Descrierea Moldovei” (1715). În această scriere autorul comunică despre o gamă largă de culturi agrare cultivate în țară și termină gândul cu fraza: „..., dar toată generozitatea pământului este orbită de vița-de-vie excelentă”.

1. DINAMICA SUPRAFETEI PLANTAȚIILOR VITICOLE ȘI STRUCTURII LOR

Calitatea producției finite, adică a băuturilor alcoolice, în mare măsură depinde de calitatea materiei prime, adică a strugurilor, iar calitatea materiei prime la rândul său se află într-o strânsă legătură cu situația viticulturii în țară.

Tabelul 1. Dinamica suprafeței plantațiilor de vii în gospodăriile de toate categoriile în perioada anilor 1985-2002, mii ha.

	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Suprafața viilor	220,2	201,3	185,8	179,0	173,9	166,0	154,3	149,1	154,5	151,8
din care, pe rod	170,0	170,9	172,3	169,3	165,4	157,5	147,4	141,5	149,7	148,0

Sursa: Departamentul Statistică și Sociologie al Republicii Moldova

Micșorarea bruscă a suprafețelor plantațiilor viticole în perioada anilor 1985-1990 se datorează într-o mare măsură începerii luptei împotriva alcoolismului în URSS. În acest scurt timp au fost defrișate și distruse circa 55 mii ha de viță-de-vie, fapt ce a avut o urmare negativă asupra viticulturii

Analizând dinamica suprafețelor de vii pe parcursul secolului XX, nu putem să nu luăm în considerație pierderi enorme pe care le-a suportat agricultura Republicii Moldova în urma celui de-al doilea război mondial. Astfel, în anul 1945 suprafața de vii în țară constituia 98,5 mii ha din care soiurilor europene le revenea doar 8,7%, pe când restul viilor erau de soiuri hibride. Pe parcursul următorilor cinci ani suprafețele viței-de-vie continuă să scadă ajungând în anul 1950 până la 83 mii ha.

Următorii decenii constituie o perioadă de lărgire a suprafețelor de vii și îmbunătățire a calității acestora. Astfel, în anul 1975 (picul dezvoltării viticulturii pe parcursul secolului analizat) suprafața totală de vii a constituit 289 mii ha din care soiurilor hibride le revenea mai puțin de 25%. În perioada anilor 1970-1985 suprafața viilor în RM capătă o tendință de scădere care continuă până în anul 2000 (tabelul 1).

În Republica Moldova suprafața plantațiilor viței-de-vie în gospodăriile de toate categoriile de-a lungul anilor 1985-2002, cu părere de rău, scade în fiecare an constituind în anul 2002 doar 68,9% din valoarea anului 1985. Un indicator care ne caracterizează starea viilor este ponderea viilor roditoare în suprafața totală a acestora.

și vinificației Moldovei. Iar apoi, pe parcursul anilor 1990-2002, odată cu începutul perioadei de trecere la economia de piață și inițierii unui șir larg de reforme, din cauza insuficienței susținerii din partea statului a viticultorilor, lipsei unei politici protectoare și bine definite referitor la activitatea

ramurii viti-vinicole, se păstrează tendința de micșorare continuă a suprafeței plantațiilor viticole. Pentru o ramură ca viticultura atât de importantă pentru industria vinicolă a Republicii Moldova este o tragedie micșorarea suprafețelor de viță-de-vie.

În urma reformei funciare din anul 1992, a avut loc modificarea structurii plantațiilor viticole după forma de proprietate, care și-a adus impactul său asupra formării calității viței-de-vie și respectiv ai strugurilor recoltați (tabelul 2).

Tabelul 2. Dinamica structurii plantațiilor viticole după forme de proprietate în perioada anilor 1985-2002.

Anii	Pe toate formele de proprietate		din care:			
	Suprafața, mii ha	Ponderea, %	colectivă		privată	
			Suprafața, mii ha	Ponderea, %	Suprafața, mii ha	Ponderea, %
1985	256,4	100,0	145,5	56,8	110,9	43,2
1990	201,0	100,0	82,9	41,2	118,1	58,8
1995	195,9	100,0	9,3	4,8	186,6	95,2
1996	191,2	100,0	8,9	4,7	182,3	95,3
1997	185,8	100,0	8,0	4,3	177,8	95,7
1998	176,9	100,0	7,3	4,1	169,6	95,9
1999	168,9	100,0	4,6	2,7	164,3	97,3
2000	162,2	100,0	4,4	2,7	157,8	97,3
2001	153,6	100,0	8,2	5,3	145,4	94,7
2002	152,8	100,0	8,6	5,6	144,2	94,4

Sursa: Departamentul Statistică și Sociologie al Republicii Moldova

Pe baza tabelului dat constatăm schimbările totale al raportului dintre suprafețele plantațiilor viticole aflate în proprietatea colectivă și cea privată. Dacă în anul 1990 în proprietatea colectivă se aflau 41,2% din suprafața totală de vii, atunci pe parcursul următorilor cinci ani această cifră s-a micșorat de circa 9 ori, atingând în anul 1995 valoarea de 4,8%. Ponderea suprafețelor de viță-de-vie aflată în proprietatea privată a crescut de la 6,6% în anul 1985 până la 95,2% în anul 1995, adică cu 88,6%.

Această schimbare radicală a structurii plantațiilor viticole după forme de proprietate are impactul său asupra calității viilor și respectiv a strugurilor în următorul mod:

- Persoana care a devenit proprietarul plantațiilor viticole, se atâră cu o responsabilitate,

grijă și atenție mult mai mare decât în cazul când acestea erau în posesia statului. Acest moment poate fi apreciat pozitiv pentru dezvoltarea viticulturii.

- Noii proprietari a suprafețelor de viță-de-vie nu dispun de mijloacele financiare și tehnice suficiente pentru prelucrarea necesară a viilor, ei nu au cunoștințe necesare în domeniu agriculturii. Acest lucru înrăutățește considerabil starea viței-de-vie, diminuează cantitatea strugurilor recoltați și calitatea acestora.

O analiză mai detaliată ale plantațiilor de viță-de-vie se va efectua pe baza datelor recensămintelor.

Este evident faptul că roada obținută de pe o anumită suprafață depinde într-o mare măsură de vârsta viței-de-vie. Specificarea plantațiilor viticole după vârstă se prezintă în tabelul 3.

Tabelul 3. Specificarea plantațiilor viticole a Republicii Moldova după vârstă

Anii		Specificarea suprafețelor de vii după vârstă				
		1-4 ani	5-15 ani	15-25 ani	peste 25 ani	Total
1984	mii ha	47,7	151,9	33,9	3,0	236,5
	%	20,2	64,2	14,3	1,3	100,0
1994	mii ha	19,4	75,6	53,5	6,3	154,8
	%	12,5	48,8	34,6	4,1	100,0
2002	mii ha	2,1	11,1	69,9	27,7	110,8
	%	1,9	10,0	63,1	25,0	100,0

Sursa: Departamentul Agroindustrial „Moldova-Vin”

Analizând structura plantațiilor viticole după vârstă în anul 1984, le putem numi relativ tinere deoarece cea mai mare pondere (64,2%) o dețin suprafețele de vii de vârstă 5-15 ani. O pondere semnificativă (20,2%) le revine și viilor tinere neroditoare vârstă cărora este cuprinsă între 1-4 ani. Suprafața viilor mature cu vârstă de peste 25 de ani constituie doar 1,3% din total. Ponderea atât de mare a viilor tinere inclusiv și celor neroditoare se datorează faptului că RM, fiind în componența URSS, a fost privită ca un teren favorabil pentru cultivarea viței-de-vie și prelucrarea acesteia. Reieșind din aceste considerente, în viticultura republicii noastre erau investite resursele necesare cu scopul lărgirii suprafețelor de vii de soiuri prețioase și reducerii la maxim a soiurilor hibride.

O altă structură a plantațiilor viticole observăm în anul 1994. Suprafața viilor tinere neroditoare a scăzut aproape de 2 ori ajungând la o pondere de 12,5%. Suprafața viilor vârstă cărora este cuprinsă între 5-15 ani rămâne a fi relativ înaltă alcătuind o pondere de 48,8%. Suprafețele de vii din următoarele două categorii (15-25 ani, de peste 25 ani) precum și ponderile acestora au o tendință de creștere față de valorile recensământului anterior.

O situație radical opusă recensământului din anul 1984 o întâlnim în anul 2002. Suprafața viilor tinere neroditoare a scăzut până la 2,1 mii ha constituind o pondere de 1,9%. Viile de vârstă 5-15 ani având o tendință de micșorare continuă au ajuns

în anul 2002 până la o pondere de 10,0%. Viile de vârstă 15-25 ani și cele de peste 25 ani s-au mărit considerabil atingând respectiv ponderile 63,1% și 25,0% din suprafața totală.

Reieșind din productivitatea viței-de-vie, pozitiv poate fi apreciat faptul că suprafețele viilor mature au o tendință de creștere.

În general dinamica structurii suprafețelor de vii după vârstă pe parcursul anilor 1984-2002 o putem considera ca negativă reieșind din următoarele momente:

- Suprafața viilor tinere neroditoare, care în viitor vor constitui sursa de bază a materiei prime, are o tendință de reducere drastică de la 47,7 până la 2,1 mii ha;

- Plantațiile de vii vârstă cărora este cuprinsă între 5 și 15 ani are la fel ca și categoria precedentă o tendință de diminuare continuă reducându-se de circa 13,5 ori;

- Suprafața plantațiilor viticole de peste 25 de ani, necătând la faptul că are o tendință de creștere, totuși rămâne a fi foarte mică. Una din cauzele fenomenului dat este prelucrarea necalitativă și îngrijirea lor incorectă, astfel încât termenul lor de exploatare este departe de limita maximă.

Evoluția calitativă a plantațiilor viticole poate fi urmărită pe baza modificării suprafețelor de soiuri europene (albe, roșii și de masă) și celor hibride (tabelul 4).

Tabelul 4. Evoluția structurii sortimentului plantațiilor viticole în RM

Indicatorii	Anii							
	1970		1984		1994		2002	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
Suprafața totală de vii	219600	-	236500	-	154800	-	110800	-
Suprafața soiurilor de vin din care:	184900	100,0	209500	100,0	122500	100,0	94000	100,0
1) Soiuri europene roșii inclusiv:	24900	13,5	53800	25,7	36200	29,6	27100	28,8
Cabernet-Sauvignon	17795	9,6	24818	11,8	8305	6,8	7590	8,1
Merlot	796	0,4	15793	7,5	9266	7,6	8123	8,6
Pinot Noir	1195	0,6	5433	2,6	9205	7,5	6521	6,9
2) Soiuri europene albe inclusiv:	91100	49,3	132800	63,4	78000	63,7	56000	59,6
Aligote	19030	10,3	35243	16,8	25753	21,0	15790	16,8
Chardonnay	280	0,2	3275	1,6	6375	5,2	5134	5,5
Feteasca albă	24965	13,3	17501	8,4	6141	5,0	4334	4,6
Pinot Blanc	3580	1,9	5477	2,6	2401	2,0	2391	2,5
Rcașiteli	19315	10,4	33306	15,9	15470	12,6	11508	12,2
Sauvignon	2540	1,4	16823	8,0	9636	7,9	8151	8,7
Traminer rose	1790	1,0	7231	3,5	3820	3,1	2731	2,9

Sursa: Departamentul Agroindustrial „Moldova-Vin”

Necătând la faptul că după recensământul anului 1984 suprafața soiurilor europene roșii capătă o tendință de scădere, ponderea lor are o tendință de creștere. Acest fapt se consideră pozitiv în modificarea structurii plantațiilor viticole. Un alt punct pozitiv pe parcursul anilor 1970-2002 îl constituie creșterea ponderii soiurilor roșii prețioase cum ar fi Merlot (de la 0,4% până la 8,6%), Pinot-Noir (de la 0,6% până la 6,9%). Însă cu părere de rău s-a micșorat suprafața ocupată de Cabernet-Sauvignon și ponderea acestuia, acest soi fiind considerat ca unul dintre cele mai bune pentru producerea vinurilor de marcă, de colecție și vinurilor spumante roșii.

Ponderea soiurilor europene albe nu se modifică atât de esențial și pe parcursul ultimelor 20 de ani alcătuiește în jurul la 60% din suprafața totală a soiurilor de vin. Cele mai prețioase soiuri albe de vin se consideră Chardonnay, Aligote,

Sauvignon, Rcașiteli, Traminer, ponderea cărora în general are o tendință de creștere. În general, diminuarea suprafețelor de vii de soiuri europene prețioase este în defavoarea dezvoltării viticulturii, pe când creșterea ponderii lor în structura plantațiilor viticole totale este o latură pozitivă care contribuie la ridicarea calității strugurilor ca materie primă și respectiv a producției vinicole finite.

2. EVOLUȚIA PRODUCȚIEI DE STRUGURI ȘI CALITĂȚII ACESTORA

Toate schimbările care au loc în suprafețele plantațiilor viticole și structura lor, influențează în mod direct evoluția producerii strugurilor (tabelul 6).

Tabelul 6. Evoluția producerii strugurilor în Republica Moldova în gospodăriile de toate categoriile pe anii 1970 – 2002

Anii	Producția totală, mii t	Roada la 1 ha, chintale	Conținutul de zahăr în struguri, %
1970	700,1	38,5	16,24
1975	1263,4	67,1	17,43
1980	1201,2	59,2	12,74
1985	654,4	37,5	17,16
1990	939,7	53,8	17,19
1991	774,0	44,9	15,70
1992	823,8	48,7	14,90
1993	927,8	53,8	14,40
1994	632,9	39,7	14,90
1995	852,2	49,2	14,40
1996	767,3	45,2	13,80
1997	300,8	18,2	14,60
1998	342,7	21,6	15,70
1999	464,9	31,4	16,40
2000	703,8	49,5	17,20
2001	505,0	33,5	16,80
2002	641,2	43,3	16,60

Sursa: Prelucrat de autor în baza datelor Departamentului Agroindustrial „Moldova-Vin”

Urmărind dinamica producției totale de struguri observăm, că cel mai mare volum a fost atins în anul 1975. Anume în acest an viticultura Republicii Moldova a atins punctul culminant în dezvoltarea sa, fiind colectate 1263,4 mii t de struguri și roada medie la hectar a constituit 67,1 chintale. Aceste cifre înalte sunt determinate atât de suprafața mare a plantațiilor de vii, cât și de condițiile climatice favorabile viticulturii ale anului respectiv, deoarece și conținutul de zahăr în

struguri este destul de înalt (17,43%). În următorii ani are loc scăderea volumului de struguri recoltați, atingând în anul 1997 valoarea de 300,8 mii t cu roada medie la hectar de 18,2 chintale. Pe parcursul următorilor ani are loc înviorarea lentă a situației, astfel încât în anul 2002 s-a recoltat un volum de 2,1 ori mai mare decât în anul 1997. Bineînțeles, că evoluția recoltei globale de struguri este foarte strâns legată de dinamica suprafețelor viței-de-vie. Iată de ce pentru a analiza real productivitatea

plantațiilor viticole, vom utiliza nu producție totală de struguri, ci roada medie la hectar. Studiind roada medie la hectar, nu putem evidenția o oarecare tendință. Nivelul maxim a indicatorului dat fiind atins în anul 1970, pe parcursul următorilor ani nu s-a mai repetat. Cele mai joase valori le putem evidenția în anii 1997-1999 și 2001. Ca atare, nivelul jos a roadei mediei la hectar încă nu ne vorbește despre calitatea scăzută a strugurilor. E posibil ca în anii, când este insuficiență de umiditate, masa unui strugure și dimensiunile boabelor să fie mult mai mici – calitatea strugurilor se înrăutățește. Dar e posibilă și altfel de situație: strugurii să fie frumoși și calitativi, iar numărul lor pe tufă să fie mic. Ca atare, roada medie la hectar și conținutul de zahăr în struguri sunt influențate în cea mai mare măsură de condițiile climaterice ale anului, însă acești doi indicatori nu sunt legați între ei, deoarece roada la hectar depinde de condițiile climaterice începând cu primăvara și terminând cu toamna, iar conținutul de zahăr se acumulează numai în ultimele luni. Anume conținutul de zahăr în struguri este unul dintre indicatorii de bază care determină calitatea strugurilor. S-a constatat că cultivarea viței-de-vie în climatul cald duce la sporirea concentrației de zahăr și extractelor, reducând nivelul acidității. Nivelul de bază a conținutului de zahăr se consideră egal 17%. Din strugurii cu conținutul de zahăr mai înalt de 17% se produc vinurile de marcă și spumante. Analizând dinamica conținutului de zahăr în struguri, observăm o tendință de scădere care devine tot mai pronunțată în perioada anilor 1990-1996. În general, nivelul relativ jos a conținutului de zahăr în struguri și roadei medii la hectar este o dovadă a nerespectării cerințelor agro-tehnice în cultivarea viței-de-vie și a insuficienței de cunoștințe necesare în domeniu.

CONCLUZIE

Încheind analiza viticulturii Republicii Moldova prin prisma evoluției calitative ale plantațiilor de vii și producției de struguri obținute, putem menționa o dinamică negativă a suprafeței viței-de-vie, productivității ei și conținutului de zahăr acumulat în struguri. Dacă excludem influența condițiilor climaterice uneori nu prea favorabile viticulturii, cauza de bază a tendinței menționate este incorectitudinea prelucrării plantațiilor viticole. Dacă în întreprinderile agricole condițiile agrotehnice de cultivare a viței-de-vie sunt respectate la un oarecare nivel, atunci în gospodăriile țărănești și cele personale, ele sunt respectate practic la zero. Acest lucru nu este numai din vina proprie a producătorilor de struguri, ci este cauzat de lipsa sau insuficiența resurselor financiare. Reieșind din considerente că problema calității produselor vinicole este strâns legată de problema calității materiei prime, considerăm extrem de necesar de a întreprinde măsuri convenite cu scopul evoluției calitative a viticulturii la nivelul țării.

Recomandat spre publicare: 23.12.2004